

післямова
до фільму

Алла КУДИМОВА

“ПЕРЕПОЧИНОК”

Франческо
РОЗІ. Погляд зсередини

Група була, як корабель. Виділившись в окре-
ме замкнене середовище, - ніби і меж немає, -
але коло визначилося чітко - коло людей, що
живуть однією справою - зйомками кінокартини
“Перепочинок”.

З італійського боку - це кінокомпанія “ZEMME PRODUKTION” на чолі з генеральним продюсером Гвідо де Лаурентісом, режисером - метром італійського кіно Франческо Розі, відомим оператором Паскуаліно де Сантісом, художником Андре Крісанті. З українського боку співзасновником виступала кінокомпанія “Данапрісфільм”. Молоді люди, вчора ще студенти, на чолі з Олегом Коротенком зуміли запустити у виробництво об'ємну, складну картину і довести справу до кінця.

Після роботи в цій картині я можу сказати: професіоналізм наших людей - на рівні європейського кінематографа. Це щодо конкретних професій. А от в організації виробництва - провал. Директором картини була людина з кіностудії. І абсолютно не виправдала себе система, ним сповідувана і прийнята на студії, коли директори картин працюють у картині по телефону. Італійці теж багато що так вирішують. Та головний телефон у них на знімальному майданчику. Генеральний продюсер Гвідо де Лаурентіс з п'ятої ранку - там. І рішення приймає тільки там. Він передбачав, що й наш директор буде поруч, буде йому колегою. Але цього не сталося. Директор так і не відважився на цей вчинок.

Автор сценарію кінокартини “Перепочинок” - Примо Леві, італійський письменник, сценарист. Сюжет - автобіографічний. На жаль, кілька років тому Примо Леві помер. І в пам'ять про нього Франческо Розі зняв цей фільм - про останні місяці Другої світової війни, про звільнення радянськими військами концентраційного табору Освенцім-Аушвіц. Серед депортованих на територію України була група італійських військовополонених. Фільм про те, як вони пробиралися до себе на Батьківщину, в Італію. По дорозі додому в кожного з восьми італійців відбувалися такі

події й зустрічі. Вони змушували їх приймати дуже важливі життєві рішення, а іноді круто змінювати життя. Це не тільки шлях до щастя і нового мирного життя. Це, насамперед, шлях до самого себе, оновленого, очищеного великими стражданнями і любов'ю.

Судячи з матеріалу, картина, що оповідає про нелюдськість, повинна бути дуже людяною і сентиментальною. Великий італійський режисер Франческо Розі - людина вже похилого віку (йому за 70) і в парі з дуже тонким, м'яким, інтелігентним актором з Голлівуду Джоном Туртуро був налаштований саме на цю думку.

Переді мною лист-повідомлення на передостанній знімальний день. Він - не найтяжчий. Працювало вже півскладу групи. Місце зйомок - 90 кілометрів від Львова, в поїзді зразка 1945 року. Масовка - 90 чоловік, 7 акторів - з Італії, США, Німеччини. Вихід на роботу - о 5.30 ранку, закінчився робочий день о 22.00. Як правило, на зйомках було 7-10 акторів і 200-300 чоловік масовки, але були дні й тиждні, коли кількість виросла до тисячі чоловік. Складність не тільки в кількості, а й у тому, що це мали бути люди з певною зовнішністю - худі, виснажені, зацьковані обличчя чоловіків, жінок, дітей. Обличчя, які створювали емоційне тло картини.

Ситуація зрозуміла. Серед сьогоднішніх генетично не худих і загалом все ж таки добродушних людей необхідно знайти сотні підхо-

дятих для стрічки учасників. Виходячи зі стереотипу роботи в нашому кіно, я думала, нехай буде чоловік 50 справді худих виснажених для першого плану. Але, якщо в кадрі півтисячі - тисяча, міркувала я, значить, буде від'їзд і дуже загальний план, де окрема людина вже не існує, а є маса. Нічого подібного (в нашому кіно пошкодували б і грошей, і знімальну групу) - всі люди були і худі, і стрижені, і багатоденно неголені (тяжка робота гримерів). Ну, а справжнє виснаження приходило під час роботи.

Я все думала, чи людяно в ім'я мистецтва доводити людей до такого стану, багато говорила з ними про це, відверто пояснювала, що їм доведеться йти на певні емоційні стреси. Деяких це не влаштовувало. Вони більше не з'являлися. Багатьом було цікаво, наближало до мистецтва. Досить було людей, зацікавлених у заробітку. В зв'язку з цим були випадки і дуже неприємні. В середньому за один знімальний день платили 1,5 - 2 млн.крб. Це були вихідні цифри. Та коли люди зіткнулися з самою роботою - почали говорити, що треба платити більше. Може, вони й мали рацію. Але ті, хто давали роботу, не збиралися збільшувати суму, бо знали, що за ці гроші в той же день знайдуть інших бажаючих.

Так в муках відсіювали підібраний художником люд. Хто витримував - працював усі чотири місяці. Їздили з нами з міста до міста. І ба-

Робочий момент фільму. Режисер Франческо Розі й асистент режисера Кароліна Розі.

Учасники фільму - Лариса Денисенко і В'ячеслав Ольховський.

гато зробили, щоб у картини було своє емоційне обличчя. Як приклад, хочу назвати двох львів'ян. Очікуючи на візу для виїзду до США до своїх численних родичів, знімався колишній швець, а тепер безробітний, що добре випивав, Геня Розенблат. Та інженер-конструктор, закохана в кіно Лариса Денисенко. Природно, вже котрий місяць без зарплати. Це дві полярні особистості, але всі їх дуже любили. Наш талісман.

Взагалі, Франческо Розі із задоволенням працює з людьми з натовпу. Знімали чудові крупні плани багатьох людей. Сцена, коли в таборі для переміщених осіб оголосили про кінець війни, повинна бути однією з найкращих. В одному бар'єрі опинилися і чоловіки, й жінки. Всі заборони зняті. Чотири роки стриманості закінчились. Ось вона - свобода. Але є якийсь внутрішній бар'єр, ім'я якому - людяність. Скільки ніжності в поглядах, усмішках, лагідних доторках.

Досить довго і важко підбиралися українські й російські актори. Ця робота почалась ще в грудні 1995, а зйомки - в квітні 1996. До середини знімального періоду не було впевненості в одному-двох акторах. Акторський відділ студії організував перегляд київських акторів. Було близько ста чоловік. З ними знайомилась донька, вона ж асистент Франческо Розі - Кароліна Розі. Сама актриса, вона з великим інтересом спілкувалася з нашою театралною і кіноелітою. Іноді доходило до сліз захоплення, просто губилась, як із такої кількості чудових акторів вибрати найдостойнішо-

го. Приїхав Франческо Розі й основних акторів було названо. Це Марина Герасименко, Анатолій Васильєв, Ігор Безгін, Віталій Розсальний, Костянтин Артеменко, Ігор Черницький, Олександр Затучний, В'ячеслав Ольховський.

У фільмі багато сцен, пов'язаних із залізницею, поїздом. Складність в тому, що в кадрі мав бути паровоз і вагони воєнного часу. Довго ми шукали потрібний ігровий склад, але ще більше намучилися із залізничним начальством. Цим займалась маленька, але дуже настійлива швейцарка Джорджія де Коппі і працівник нашої студії Василь Кулик. Безкінечні переговори про ціни. Суми називалися до непристойності високі. Біда - немає конкурентів.

Кінооператор Паскуаліно де Сантіс знімав свою останню картину. Про те, наскільки він визначний, я дізналась з некролога. Виявляється, що він зняв "Ромео і Джульєтту", "Смерть у Венеції", за які одержав "Оскарів". Мені все ніколи було заглянути в енциклопедію - і для мене він був просто відомим італійцем. Довго, хоча вже і спека настала, ходив по знімальному майданчику в довгому пальті і теплому взутті. Іноді кричав фальцетом. Але якось не всерйоз. У нього обличчя з хитринкою. Білі вуса, куди він постійно ховав усмішку. І все здавалося несправжнім. Навіть розмови про хворобу. Він встиг зняти три чверті картини. Був четвер. Ніби і зйомки передбачались нескладними. Але так довго виставляли світло і не починали репетицію. Де Сантіс капризував. Об'єкт - зустріч героя з матір'ю. Місце дії - парадний вхід

будинку. Вся група на вулиці. Пішов дощ. Потім злива, гроза. Як могли, ховалися в сусідніх під'їздах, під деревами, під накриттям. Зміна тривала нескінченно довго, працювали більше 12 годин, поки не зняли. Наступні два дні були тихі й мирні. В суботу я їхала зі Львова до Вінниці на підготовку наступних об'єктів і заїхала на знімальний майданчик дещо з'ясувати. Паскуаліно де Сантіс сидів за камерою, припавши оком до об'єктива. Хтось щось виставляв по кадру. Йшла тиха, неспішна робота. Не знаю чому, я довго дивилась йому в спину. Було 23 червня. Цього вечора він помер.

Ця картина як любов. Вже ясно, що любиш. Вже усвідомлюєш себе і свою любов. І так трепетно, як намистинки, перебираєш кожен мить. Звичайні факти вибудовуєш у важливі для історії кохання події... Ще задовго до розлуки запитуєш себе: "Що робити? Як жити далі?"

"У нас ще півтора місяці", - була відповідь. "Так, - думала я. - Усього півтора місяці... всього півдня..."

Що робити? Як жити?

грудень, 1996.

P.S. Фільм Франческо Розі "Перепочинок" одержав п'ять національних премій, в тому числі - Премію Італійської Академії мистецтв імені Донателло; за кращу режисуру року - Франческо Розі; за кращу операторську роботу року - Паскуаліно де Сантіс (помертньо); за кращий монтаж картини і за кращу чоловічу роль. Фільм було показано на Каннському кінофестивалі.